

Trøndelag statsadvokatembeter

DELINSPEKSJONSRAPPORT nr 1 - 2022

BRUDD PÅ BESØKS- OG KONTAKTFORBUD STRAFFELOVEN § 168

Innhold:

DELINSPEKSJONSRAPPORT 2022	1
BRUDD PÅ BESØKS- OG KONTAKTFORBUD – STRAFFELOVEN § 168	1
1. Innledende bemerkninger	3
1.1. Årsresultat for 2021 – brudd på besøksforbud	3
1.2. Nærmere om undersøkelsen	3
2. Gjentatte brudd medfører ubetinget fengsel	3
3. Sentrale føringer	4
4. Lokale føringer	5
5. Undersøkelse av saker anmeldt som brudd på besøksforbud	6
5.1. Relasjon mellom partene	6
5.2. Flere brudd mot samme fornærmede	6
5.3. Del av et større sakskompleks	6
5.4. Avgjort ved felles straffesaksinntak (FSI) eller etterforskningsenhet	6
5.5. Beskrivelse av saker samt saksbehandlingstid	7
5.6. Bruk av forelegg	10
4.7. Psykiatri.....	10
6. SARA	11
6.1. Bruken av SARA	11
6.2. Notoritet - SARA	11
7. Statsadvokatembetets vurderinger og anbefalinger	11
7.1. Anbefaling ved første brudd	13
7.2. Anbefaling ved andre brudd	13
7.3. Særlig om utilregnelige siktede	13

1. Innledende bemerkninger

Denne undersøkelsen kommer som en følge av inspeksjonen i 2021 hvor det ble foretatt en enklere undersøkelse. Undersøkelsen inngår også som et tiltak ifølge embetets fagplan for 2022.

1.1. Årsresultat for 2021 – brudd på besøksforbud

	Ikke oppklart	Oppklart	Trekkes ut	Oppkl %	Totalsum	Tid totalt	Tid Etterf/koord	Tid påtale
0576 Brudd på besøksforbud/kontaktforbud	100	209	2	67,6	311	89,9	44,6	45,3

Påtaleavgjorte saker 2021 - Besøksforbud	Antall
Ikke oppklart	100
58 HENLAGT PÅ GRUNN AV BEVISETS STILLING	100
Oppklart	209
103 HENLAGT, INTET STRAFFBART FORHOLD BEVIST	8
40 FORELEGG	31
41 SIKTELSE (TILSTÅELSESDOM)	5
42 TILTALEBESLUTNING	113
43 PÅTALEUNNLATELSE	25
44 KONFLIKTRÅD	3
61 HENLAGT AV ANDRE LOVBESTEMTE GRUNNER	1
62 Henlagt strpl § 62a unnlatt påtale, ikke allmenne hensyn	2
65 HENLAGT, TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILREGNELIGHET	21
Trekkes ut før oppklaringsprosenten beregnes	2
10 HENLAGT FORDI FORHOLDET IKKE ER STRAFFBART	1
106 HENL IKKE RIM GRUNN UNDERSØKE OM DET ER STRAFFBART FORHOLD	1
Totalsum	311

1.2. Nærmere om undersøkelsen

Undersøkelsen omfattet de 50 siste saker vedrørende brudd på besøksforbud (§ 168), påtaleavgjort før den 15. februar 2022.

Måleparametre som ble benyttet under undersøkelsen var relasjon mellom partene, om det var tidligere og/eller flere brudd, om det var gjennomført undersøkelser knyttet til psykiatri, om saken var etterforsket ved FSI eller sendt videre til avdeling for etterforskning, tidsbruk fra anmeldelse til påtaleavgjørelse, om bruddsaken var del av et sakskompleks, hvilken reaksjon eller henleggelse, om avgjørelsen var adekvat og om brudd resulterte i kontaktforbud eller OVA (omvendt voldsalarm).

2. Gjentatte brudd medfører ubetinget fengsel

Rt-2007-825, i sak om straffutmåling for andre gangs brudd på besøksforbud til vern for tidligere samboer, satte Høyesterett straffen til fengsel i seks måneder. Høyesterett la stor vekt på forhistorie med vold mot samme fornærmede.

I Rt-2015-34, ble straffen satt til fengsel i 60 dager hvorav 40 dager ble gjort betinget. Han hadde ved tre anledninger brudd besøksforbudet. Bruddene besto av plagsom oppførsel og fredskrenkelser, ikke av vold eller trusler, men var allikevel en stor belastning for fornærmede. Det ble lagt vekt på allmennpreventive hensyn

I HR-2021-847-A ble straffenivået satt til fengsel i åtte måneder for fem brudd på besøksforbudet overfor tre av domfeltes barn. Det ble lagt betydelig vekt på at besøksforbudene var begrunnet i at han forut hadde fremsatt svært alvorlige trusler mot barna.

3. Sentrale føringer

Riksadvokatens mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022, rundskriv nr. 1/2022 som omtaler riksadvokatens sentrale styringssignaler uttales det følgende om besøksforbud.

Under II, Hovedmål, om forebygging, har riksadvokaten uttalt at besøksforbud bør brukes i flere saker. Vurderingen av besøksforbud må tas raskt, og avgjørelsen av om det skal tas forutgående avhør av mistenkte eller ei, må være gjennomtenkt og begrunnet i den enkelte sak. Politidistriktet må sørge for å ha gode rutiner for håndtering av begjæringer om og oppfølging av besøksforbud.

Under IV. Mål for straffesaksbehandlingen punkt 3 har riksadvokaten uttalt følgende om adekvat reaksjon:

"Påtalemyndigheten skal være en pådriver for bruk av *kontaktforbud med elektronisk kontroll* (omvendt voldsalarm) i saker hvor dette er hensiktsmessig. Dersom det tidligere er ilagt *besøksforbud* som er brutt ved at vedkommende har oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den forbudet skulle beskytte, skal dette normalt føre til at det i påfølgende straffesak nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll. Påtalemyndigheten må vurdere separat pådømmelse av brudd på besøksforbud uten å avvente hovedforhandling i voldssaken. Påtalemyndigheten må aktivt vurdere å bruke besøksforbud både ved mishandling i nære relasjoner og i andre saker, jf. pkt. II om forebygging.

Riksadvokaten har gjentatte ganger understreket at brudd på *besøksforbud* skal følges opp med en rask og adekvat reaksjon. For å sikre slik aktiv oppfølging, er det påkrevet at politidistriktene har rutiner som sikrer umiddelbar varsling til påtalemyndigheten når det innkommer melding om mulig brudd på besøksforbud.

Det følger av riksadvokatens brev av 26. juni 2019 – oppfølging etter evaluering av besøksforbud, at rutiner for håndtering av brudd på besøksforbud ikke fungerer tilfredsstillende i praksis, blant annet grunnet sviktende intern informasjonsutveksling i politiet. Det varierer også hvordan det reageres på brudd, herunder om det reageres umiddelbart og i hvilken form.

Politidistriktene er også bedt om å sørge for at personer som ilegges besøksforbud blir informert om at brudd på forbudet kan føre til at det påstås ilagt kontaktforbud med elektronisk kontroll i en senere straffesak, idet slik informasjon antas å kunne forebygge brudd på besøksforbudet."

4. Lokale føringer

Av **Trøndelag politidistrikts rutinebeskrivelse av 1. oktober 2020** følger det at jourhavende skal varsles straks for vurdering om pågrepelse.

Videre fremgår det av rutinebeskrivelsen:

"Ved brudd på besøksforbud SKAL det alltid opprettes egen BL-sak for hvert brudd. Det må påses at kopi av besøksforbudet og forkynnelsen vedlegges bruddsaken.

Nødvendig informasjon og dokumentasjon som for eksempel SMS, e-poster, skjermbilder sikres og legges inn i saken så fort som mulig.

Brudd på besøksforbud skal følges opp aktivt, og det må også vurderes om det skal begjæres påtale separat og uavhengig av eventuelle andre saker. I familievoldssaker jf rundskriv nr. 3/2008 om familievold skal separat pådømmelse vurderes. Aktiv oppfølging gjelder spesielt saker som omhandler vold i nære relasjoner. Ved brudd på besøksforbud må det alltid vurderes omgående av påtalejurist (jourhavende jurist eller påtaleansvarlig) om bruddet gir grunnlag for pågrepelse og fremstilling for varetekt.

Når sak er opprettet i BL skal jourhavende eller FSI jurist umiddelbart varsles muntlig av etterforsker eller politifaglig etterforskningsleder i den GDEen som har opprettet saken, evt PEL FSI. I tillegg legges en oppfølging om brudd på besøksforbud til FSIs interne innkurv "FSI jurist vurdering-209" med prioritet 0 og overskriften HASTER BRUDD PÅ BESØKSFORBUD. Jourhavende/FSI-jurist må så fort som mulig vurdere om saken bør påtaleavgjøres raskt for eksempel med forelegg uavhengig av om mistenkte har eldre uavgjorte forhold, samt beordre eventuelle påkrevde etterforskningskritt som eksempelvis avhør av mistenkte/fornærmede/vitner. Saker som gjelder brudd på besøksforbud/kontaktforbud som er ferdig etterforsket og skal avgjøres med f.eks. forelegg skal gis prioritet.

Når sak er opprettet i BL skal påtaleansvarlig jurist umiddelbart varsles pr. e-post og med oppfølging HASTER BRUDD PÅ BESØKSFORBUD i BL. Påtaleansvarlig må straks vurdere hva som kan være adekvat reaksjon, herunder om saken skal påtaleavgjøres enkeltvis eller sammen med de eldre uavgjorte sakene, og følge opp i forhold til eventuelle gjenstående etterforskningskritt.

Det følger av straffeloven § 59 at rettighetstap, herunder kontaktforbud med elektronisk kontroll, kan ilegges sammen med bot, jf straffeprosessloven § 255 første ledd.

Kontaktforbud som avgjøres med forelegg kan likevel bare gjelde for inntil tre år, jf. straffeprosessloven § 255 annet ledd. Når det utstedes forelegg for brudd på besøksforbud, kan kontaktforbud med elektronisk kontroll ilegges sammen med boten,

såfremt vilkårene ellers er oppfylt. Det vises for øvrig til riksadvokatens rundskriv nr 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll punkt 6.3.

Ved brudd på besøksforbud i partnervoldsaker eller saker som gjelder æresrelatert vold, må det sendes en oppfølging i BL til SARA-209 med teksten 'Brudd på besøksforbud'."

Ifølge **bøtedirektivet til Trøndelag politidistrikt av 7. juni 2021**, skal det reageres det med bot på 12.000,- ved første gangs brudd på besøksforbud, ved andre gangs brudd skal det reageres med tiltale.

5. Undersøkelse av saker anmeldt som brudd på besøksforbud

Undersøkelsen omfattet de 50 siste saker vedrørende brudd på besøksforbud, påtaleavgjort før den 15. februar 2022.

5.1. Relasjon mellom partene

Relasjonen mellom partene i undersøkelsen kan deles inn i fem kategorier:

Relasjon:	Antall saker:
Tidligere samboer	21
Tidligere ektefelle	8
Tidligere kjæreste	14
Bekjent	6
Fosterfar	1
	50

De fornærmede er kvinner, unntatt i en sak med to bruddanmeldelser, som gjaldt en ung gutt som fryktet et bestemt ungdomsmiljø.

5.2. Flere brudd mot samme fornærmede

I 42 av de 50 sakene var det anmeldt flere brudd mot samme fornærmede.

5.3. Del av et større sakskompleks

I 42 saker av de 50 var saken en del av flere forhold, som både gjaldt andre saker og bruddsaker.

5.4. Avgjort ved felles straffesaksinntak (FSI) eller etterforskningsenhet

5 av de 50 sakene ble avgjort ved Felles straffesaksinntak (FSI).

En av de 5 sakene ble henlagt etter bevisets stilling, med begrunnelse at hun ikke lengre ønsket besøksforbud. To av de fem sakene ble overført til konfliktråd, disse to sakene gjaldt samme fornærmede og gjerningspersonen var tidligere dømt for brudd på besøksforbud ovenfor henne. Disse tre sakene hadde en saksbehandlingstid ved FSI på 2 måneder.

En av de fem sakene ble henlagt etter tre dagene, meldingen gikk ut på god jul til en jente som var psykisk utviklingshemmet. Henleggelsesbegrunnelsen gikk på ingen rimelig grunn til å iverksette etterforskning. Den siste saken ble henlagt da det ikke var et straffbart forhold, besøksforbudet hadde gått ut 6 dager i forveien. Denne saken ble behandlet på 6 dager.

5.5. Beskrivelse av saker samt saksbehandlingstid

Ingen av sakene hadde en saksbehandlingstid på mer enn ett år. Korteste saksbehandlingstid i undersøkelsen var i henlagte saker avgjort på FSI, se ovenfor under punkt 4.4.

Fordelingen av saksbehandlingstid ser slik ut:

Under 1 måned	1-3 måneder	3-6 måneder	6-9 måneder	9-12 måneder
5 saker	18	22	4	1

En av sakene hadde en saksbehandlingstid på ett år. En tidligere samboer hadde kommet med en kommentar på nettet til en video fornærmedes arbeidssted hadde lagt ut. Det var ingen gjentatte brudd på besøksforbudet og denne saken gikk inn i et kompleks som gjaldt omfattende bedragerier og identitetstyveri fra gjerningspersonens far. Bruddsaken er henlagt etter bevisets stilling, mens resten av saken går som tilståelsesdom.

Saksbehandlingstid på 6-9 måneder

En anmeldelse hvor saksbehandlingstiden var på 8 måneder inngår i et kompleks med tiltale som består av kroppskrenkelser og plagsom adferd mot flere personer, samt ruskjøring. Tiltalte har psykisk lidelse oppstått pga rus. Det ble 4 måneders forsinkelse under saksbehandlingen grunnet innhenting av rettspsykiatrisk erklæring.

En sak som inneholdt tre bruddanmeldelser hadde en saksbehandlingstid på 8 måneder. Denne inngikk i et sakskompleks med en anmeldt familievoldssak og to tilfeller av kroppskrenkelse mot samme fornærmede. Alle forhold er henlagt etter bevisets stilling, høyt konfliktnivå i sakene og begge parter tar kontakt med hverandre. SARA vurdering satte risiko for vold som høy og voldsalarm er utlevert. Siktete domfelt to ganger tidligere for brudd på besøksforbud mot samme fornærmede. Ingen liggetid av betydning. Saksbehandlingstiden har strukket ut og noe av dette skyldes at fornærmede gjorde seg utilgjengelig for nye avhør.

Fra etterforskningsnotatet med innstilling om henleggelse:

"Hva gjelder besøksforbudet foreligger det et lydopptak som siktede har tatt, hvor fornærmede truer med å rapportere han inn til politiet for å bryte besøksforbudet dersom han ikke besvarer anropene hennes. Hun forsøker altså å oppnå kontakt med

han mens det foreligger besøksforbud. Det foreligger også dokumentasjon i form av meldinger mellom partene, som viser at begge er aktive i kontakten."

Saksbehandlingstid på 3-6 måneder

Brorparten av bruddsakene har en behandlingstid på mellom 3- 6 måneder, nemlig 22 anmeldelser.

En av sakene med 5 måneder saksbehandlingstid omhandler 6 brudd på besøksforbud i tillegg til hensynsløs adferd og skadeverk. Sakene er p.t. sendt inn til statsadvokat med forslag om tiltale, kontaktforbud eller OVA er ikke nevnt i innstillingen. SARA – vurdering går ut på middels risiko for vold. Siktete har tidligere vedtatt bot for vold mot samme fornærmede. Han har vært pågrepet etter brudd, men det er ingen notoritet i BL på vurdering av varetektsfengsel eller surrogater.

En sak med saksbehandlingstid på 4 måneder omhandlet trusler samt 2 brudd på besøksforbud i ungdomsmiljø. Fornærmede var en gutt og saken som ble henlagt gikk ut på at telefonen til ei jente ble brukt for å sende meldinger til en gutt. Hun hadde ikke besøksforbud og sakene ble for hennes vedkommende henlagt som ikke straffbart forhold.

En anmeldelse hadde saksbehandlingstid på 3 ½ måneder. Det ble vedtatt forelegg for ett brudd på besøksforbud samt et mindre bedrageri og saksbehandlingstiden kommer av flere gjentatte forsøk på avhør av siktede.

Det kan nevnes at ved ingen av foreleggsakene er det benyttet kontaktforbud i medhold av § 59.

En alvorlig sak har hatt en saksbehandlingstid på 5 ½ måneder. Det er to fornærmede i saken, eks-samboer samt dagmamma til partenes felles barn.

SARA vurdering konkluderte med høy risiko for gjentatt vold mot eks- samboeren.

Det var oppstart av saken i september 2019 som mishandlingssak og de første brudd på besøksforbud kom i juni 2021. Anke til lagmannsretten over besøksforbudene avvist i september 2021, dette ble anket videre til Høyesterett. Beslutning om pågrepelse av siktede i juli 2021, meldeplikt fra august 2021. Ny beslutning om meldeplikt i oktober 2021. Noe han motsatte seg, under forkynnelsen uttalte han at han ikke hadde til intensjon å følge meldeplikten. Meldeplikten brakt inn for retten 22.12 21. Trøndelag tingrett tok ikke politiets begjæring om meldeplikt til følge.

Trøndelag statsadvokatembeter har tatt ut tiltale 10. januar 2022. Tiltalen går ut på familievold i en periode på 2 år, trussel mot helsepersonell, fire poster for trusler, seks tilfeller av brudd på besøksforbud samt vegtrafikkforhold. I denne saken er det tatt forbehold for kontaktforbud med elektronisk kontroll etter statsadvokatens initiativ.

En alvorlig sak har saksbehandlingstid på 5 måneder for de fleste bruddene på besøksforbudet. Hovedsaken ble anmeldt i oktober 2020 som familievoldssak. Det har etter hvert blitt totalt 11 anmeldelser for brudd på besøksforbud, i tillegg til at det er tatt ut tiltale

for hensynsløs adferd og to tilfeller av kroppskrenkelse. De fleste bruddene på besøksforbudet er henlagt slik at det gjenstår to brudd på besøksforbud mot tidl. Ektefelle i tiltalen. 9 tilfeller av brudd på besøksforbud mot samme fornærmede er henlagt etter bevisets stilling. Hele saken ble henlagt av politiet, dette ble påklaget mars 2021, deretter omgjorde statsadvokaten henleggelsen av enkeltsaker. Etter dette ble flere brudd på besøksforbud anmeldt i løpet av juli-september 2021. Saken ble på nytt henlagt av politiet, noe statsadvokaten omgjorde i desember 2021 etter klage. Politiet tok ut tiltale like etter statsadvokatens avgjørelse. SARA-vurdering går på middels risiko for vold mot fornærmede. En har under gjennomgangen av denne saken notert at det har vært vitner til enkelte brudd på besøksforbudet som ikke er avhørt i saken. Og derav henleggelse begrunnet med bevisets stilling der fornærmedes forklaring er eneste bevis.

Saksbehandlingstid på 1-3 måneder

En sak hadde saksbehandlingstid på bruddene på 1 ½ måned. Tiltale er tatt ut av statsadvokaten for ett tilfelle hensynsløs adferd samt ni brudd på besøksforbud. Det ble tatt forbehold om påstand kontaktforbud. Gjennomgangen viser at det ikke har vært noen liggetid i saken derimot aktiv etterforskning helt frem til påtaleavgjørelsen. Tvangsmiddel ble brukt ved varetekt frem til hovedforhandling. Det ble avsagt dom i tingrett litt over tre måneder etter første anmeldelse. Resultatet ble deldom og kontaktforbud i 2 år.

Denne saken er tidligere nevnt som etterforsket ved FSI. Saksbehandlingstid på 2 måneder, da siktede ikke samtykket først i utstedt forelegg for to brudd.

Deretter ble saken oversendt konfliktrådet for mekling. Siktede tidligere domfelt for brudd på besøksforbud mot samme fornærmede med 120 timers samfunnsstraff.

Da fornærmede ble spurt om hun samtykket til dette, sa hun følgende:

Undertegnende ringte fornærmede i saken den 02.02.2022 og spurte om hva hun tenkte om konfliktråd i saken. Hun ble fortsatt kontaktet av mistenkte og tenkte kanskje at det var lurt med en siste samtale med en mekler for å få løst saken mellom de, og bli helt ferdige. Hun ønsket derfor konfliktråd.

Påtalemyndigheten har p.t. ikke fått saken i retur fra konfliktrådet.

En sak med saksbehandlingstid på 2 ½ måneder omhandlet hensynsløs adferd og tre brudd på besøksforbud. Alt ble henlagt etter bevisets stilling. Henleggelsen er ikke påklaget.

Saken vurdert slik av påtalejurist:

Høyt konfliktnivå mellom partene. Begge sender meldinger til hverandre. Selv om disse er noe ulike er det tydelig at fornærmede også er med på å eskalere konfliktnivået. Vurderes å ikke være hensynsløs atferd all den tid begge er med på denne meldingsutvekslingen og provoserer hverandre. Henlegges på bevisets stilling.

Saksbehandlingstid under en måned

To henlagte saker behandlet ved FSI med henholdsvis 3 og 6 dager i saksbehandlingstid, se under pkt. 4.4.

En bruddanmeldelse med behandlingstid på 10 dager ble avgjort med utstedt forelegg. Et par bruddsaker ble henlagt bevisets stilling innen en måned, som følge av at det var gjensidig kontakt mellom partene.

5.6. Bruk av forelegg

I to anmeldte saker ble det benyttet forelegg. Den ene saken hadde en saksbehandlingstid på 10 dager fra anmeldelse til påtaleavgjørelse, den andre 3 ½ måned. I den siste saken ovenfor eks samboer hadde han tidligere vedtatt forelegg for flere brudd. Det var ikke gjort bruk av muligheten for kontaktforbud i forelegg, jf straffeloven § 59, i de to foreleggsakene.

4.7. Psykiatri

I 18 av de 50 bruddsakene var det utført undersøkelser knyttet til psykiatri.

I en sak, hvor det er tatt ut tiltale blant annet for 6 bruddsaker, er det gjennomført rettspsykiatrisk undersøkelse. I en annen sak med flere forhold, herunder en bruddsak, var det også gjennomført rettspsykiatrisk undersøkelse.

I en tiltalesak med 10 bruddsaker var det gjennomført en foreløpig rettspsykiatrisk undersøkelse, som ikke ga grunnlag for tvil om tilregnelighetsspørsmålet.

En sak var henlagt med begrunnelse utilregnelighet, den rettspsykiatriske undersøkelsen var fra 2018. Det burde vært foretatt en ny undersøkelse før bruken av denne henleggelseskode.

I de øvrige bruddsakene mener statsadvokaten at det ikke var relevant med slik undersøkelse basert på den informasjon som var tilgjengelig på undersøkelsestidspunktet.

Dette underbygger det inntrykket statsadvokatene har, nemlig at det er høy oppmerksomhet og kompetanse når det gjelder å utrede siktede rettspsykiatrisk i Trøndelag. Og vel så viktig, at dette gjøres i de rette sakene.

Tall innhentet fra NERS:

Trøndelag politidistrikt ligger høyt i landet når det gjelder innhenting av foreløpige rettspsykiatriske undersøkelser. For perioden 2018-2021 rekvirerte Trøndelag politidistrikt 304 foreløpige rettspsykiatriske undersøkelser, mens Vest politidistrikt rekvirerte 231 undersøkelser i samme periode. Og Sør-Vest politidistrikt 174 undersøkelser. (I dette materialet er det ikke tall for Oslo PD).

6. SARA

6.1. Bruken av SARA

I de aller fleste sakene hadde SARA-ansvarlige vurdert voldsrisiko.

SARA:SV er et risikovurderingsverktøy som gir en strukturert og bevisst tilnærming til partnervoldssaker. SARA:SV er en sjekklister basert på et sett av definerte spørsmål omkring dokumenterte risikofaktorer for partnervold, ment for å kartlegge voldsutøverens tidligere historie med partnervold, voldsutøverens sosiale og psykiske situasjon samt voldsutsattes sårbarhet. Ut i fra svarene på spørsmålene vurderes risiko for fremtidig partnervold og/eller risiko for svært alvorlig/dødelig partnervold. (Politifaglig spesialinstruks for Trøndelag politidistrikt)

I den eneste saken i undersøkelsen hvor det er tatt forbehold for påstand om omvendt voldsalarm var SARA vurderingen på høy til middels voldsrisiko. Se om denne under pkt 4.5. – saksbehandlingstid på 5 ½ måneder.

6.2. Notoritet - SARA

Da de enkelte sakene behandles i flere ledd samt at partene kan involveres i nye saker er det viktig å sørge for notoritet på SARA-vurderinger for å sikre tilgjengelighet for de som trenger informasjonen.

I noen få saker lå SARA-vurderingen som arbeidslogg i selve saken. I de aller fleste sakene lå SARA vurderingen knyttet til personopplysninger i BL som eget notat.

Da SARA-vurderingen er viktig for å vurdere saker i ettertid foreslår statsadvokatene at arbeidslogg benyttes i alle saker SARA er benyttet. Dette i tillegg til notatet som følger personen i BL. Det er viktig for brukerne av vurderingene at det er notoritet på dato for vurderingen. Hvis saksbehandlingen trekker ut ved at for eksempel nye saker kommer på kan det være behov for en ny vurdering av siktede, for å kunne kontrollere behovet bør en ha tilgang til dato for forrige vurdering.

Det er opplyst at SARA-vurderinger ikke skal inngå i sakens dokumenter. Følgelig kan vurderingen heller ikke brukes under fengslingsmøtene eller i forbindelse med andre rettslige sammenhenger.

7. Statsadvokatembetets vurderinger og anbefalinger

Den interne rutinen i pkt. 4 er gode og tar opp i seg de sentrale føringene.

Trøndelag politidistrikts rutinebeskrivelse om å opprette anmeldelsesnumre for hvert brudd er lojalt fulgt opp i sakene som er undersøkte. Det samme gjelder oppfølging med SARA-vurdering.

I 42 saker av de 50 var saken en del av flere forhold, som både gjaldt andre saker og bruddsaker. I flere sakskompleks var det mange bruddsaker. I 42 av de 50 sakene var det anmeldt flere brudd mot samme fornærmede. Ser en på instruksen, som er omhandlet i pkt. 4, har den et gjennomgående klart formål om rask behandling og umiddelbar reaksjon. Statsadvokatene vurderer at instruksen er god. Den er laget for å bryte handlingsmønsteret til lovbyteren og på den måten forhindre at fornærmede utsettes for ytterligere straffbare handlinger. Dette formålet oppnås ikke dersom en som hovedregel ikke påtaleavgjør sakene enkeltvis og heller lar de inngå i større komplekser.

Det må være en målsetning å tilstrebe pågripelse og reaksjon etter første brudd ved alle overtredelser av en viss alvorlighet. Dette for å sikre fornærmedes rettsikkerhet med den beskyttelse reglene har som formål å gi og som politiet er gitt ansvaret for å utøve.

Målsetningen om å reagere med tvangsmiddel og reaksjon etter første brudd bør også tilstrebes av hensyn til siktedes rettsikkerhet. Dersom saken eskalerer vil siktede risikere bruk av tvangsmidler som for eksempel varetekt samt ubetinget fengsel og kontaktforbud med elektronisk kontroll.

Målsetningen vil også komme påtalemyndigheten til gode. Ingen er tjent med å la sakene utvikle seg til omfattende hovedforhandlinger som varer over lengre tid. Hvert brudd skal bevises og det tar tid. Omfattende hovedforhandlinger er også en belastning for fornærmede og siktede.

I undersøkelsen er det få saker som er behandlet av felles straffesaksinntak (FSI), 3 henlagte saker og to saker oversendt til konfliktråd da gjerningspersonen ikke ville vedta forelegget. 2 av sakene hadde kort saksbehandlingstid på henholdsvis 3 og 6 dager (henlagte saker), mens resten ble avgjort innen 2 måneder.

På bakgrunn av undersøkelsen bør sakshåndteringen i disse sakene være raskere, det bør benyttes straksetterforskning og det bør ved første brudd legges en plan for eventuell bruk av varetekt dersom voldrisiko er høy eller brudd gjentas.

Undersøkelsen viste at det var sparsomt med tvangsmiddelbruk tross gjentatte brudd. Kun i en sak ble det gjort bruk av varetekt. Dette gjaldt den saken som ble påtaleavgjort innen 1 1/2 måned etter anmeldelse med tiltale. Dom ble avsagt etter kort tid. Etter statsadvokatenes oppfatning er dette den saken i undersøkelsen som hadde best oppfølging og resultat.

De nedenstående anbefalingene fra statsadvokatene forutsetter tett oppfølging av disse sakene. Statsadvokatene vil derfor gjennomføre en ny inspeksjon av bruddsakene i løpet av 2023.

Statsadvokatene kommer med følgende anbefaling når det gjelder sakshåndteringen av brudd på besøksforbud i saker med personlig fornærmede, typisk mishandling i nære relasjoner:

7.1. Anbefaling ved første brudd

- Det iverksettes tiltak for å sikre at egne rutiner følges, herunder slik at straksetterforskning gjennomføres, pågripelse og evt. varetekt vurderes.
- Det iverksettes et prøveprosjekt på ett år hvor sakene behandles av FSI hvis ikke særlige grunner tilsier noe annet.
- Hvor bevissituasjonen tilsier det, og risikoen for alvorlig vold ikke er høy, avgjøres saken raskt med forelegg slik at det gis en umiddelbar og følbar reaksjon. Kontaktforbud vurderes i samsvar med gjeldende instruks.
- Fornærmede må ivaretas med henvisning til støttesenter. Samt gis tilbud om voldsalarm der dette er aktuelt.

7.2. Anbefaling ved andre brudd

- Straksetterforskning må gjennomføres, se pkt. 7.1 og allerede eksisterende instruks.
- Som ledd i ovennevnte prøveprosjekt foretas pågripelse av siktede og vurdering av varetektsfengsling som hovedregel, med unntak for når voldsrisiko er vurdert som lav (SARA). I denne vurderingen må typen av brudd og tiden fra den straffbare handlingen til anmeldelsen hensyntas og forholdsmessigheten må selvsagt vurderes her som ellers.
- Når det er bevismessig grunnlag for det tas tiltale ut umiddelbart saken er klar for påtaleavgjørelse og saken sendes til berømmelse. Dette gjelder uavhengig av om siktede har andre forhold som ikke er påtaleavgjorte.
- I tiltalen tas det forbehold om nedleggelse av påstand om kontaktforbud evt. OVA.

7.3. Særlig om utilregnelige siktede

Disse bruddsakene henlegges gjerne fordi siktede er utilregnelig og ikke kan dømmes til fengselsstraff. Tiltak politiet likevel har i behold er bruk av tvangsmidler for å beskytte fornærmede. I tilfeller med høy risiko for vold eller fare for gjentagelse bør det vurderes bruk av "tutor", jf psykisk helsevernloven § 3-6.

Se riksadvokatens rundskriv nr. 2/2020 pkt 5.1.:

På etterforskningsstadiet må politiet følge opp sin varslingsplikt overfor helsevesenet og være oppmerksom på adgangen til å begjære tvungent psykisk helsevern, jf. psykisk helsevernloven § 3-6. Om dette vises til rundskriv om helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke oppgaver og samarbeid. Ved psykisk utviklingshemming kan det fattes vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9, og for rusavhengige etter samme lovs kapittel 10.

Henleggelse pga. tvil om tilregnelighet (kode 065) kan kun brukes der det foreligger klare holdepunkter for utilregnelighet, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 2/2020 pkt. 5.1. Der slike ikke foreligger, må saken henlegges etter bevisets stilling eller etter andre grunnlag.

For å bruke koden må siktede som hovedregel ha vært undergitt en full rettspsykiatrisk undersøkelse. Unntaksvis i klare tilfeller der siktede er på institusjon kan det være tilstrekkelig med en foreløpig rettspsykiatrisk erklæring eller tilsvarende erklæring fra den institusjonen som siktede er plassert på.

Rettspsykiatriske erklæringer er ferskvare. Hvis erklæringen er mer enn ett år gammel må det vurderes om det er behov for en ny erklæring evt. en tilleggserklæring fra de samme sakkyndige. Statsadvokatene kan konsulteres hvorvidt det skal iverksettes skritt for å innhente rettspsykiatriske erklæringer.

Hvis siktede har begått flere straffbare handlinger av plagsom og farlig karakter må statsadvokat konsulteres for å vurdere bruk av tvungent psykisk helsevern, jf straffeloven § 62, 2 ledd.

Unni Sandøy
Kst.førstestatsadvokat

Kaia Strandjord
statsadvokat